УДК 316.77
DOI https://doi.org/10.32782/2787-5137-2026-2-3

Ольга Василівна ЛЕГА,
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет
E-mail: olga.lega@pdau.edu.ua
ORCID: 0000-0002-0989-8000

Ігор Олександрович СІРЕНКО,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет
E-mail: ihor.sirenko@pdau.edu.ua
ORCID: 0009-0003-2511-3247

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ: НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ЇЇ СТРУКТУРИ, ФУНКЦІЙ ТА РОЛІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Анотація. Вступ. *Актуальність дослідження зумовлена значенням соціально-комунікативної взаємодії для розвитку професійної комунікації, партнерської взаємодії, соціальної інтеграції та формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців. В умовах цифровізації освітнього і професійного середовища соціально-комунікативна взаємодія набуває нових форм та поєднує міжособистісні, соціальні, професійні й цифрові аспекти комунікації.*

Мета. *Метою дослідження є систематизація сучасних наукових підходів до розуміння соціально-комунікативної взаємодії, узагальнення її структурних компонентів і функцій, формування цілісного теоретичного бачення соціально-комунікативної взаємодії як багаторівневого процесу та конкретизація її значення у професійній підготовці здобувачів вищої освіти і формуванні комунікативної компетентності майбутніх фахівців.*

Наукова новизна. *У дослідженні систематизовано наукові підходи до вивчення соціально-комунікативної взаємодії та виокремлено п'ять основних напрямів: психолого-когнітивний, комунікативно-інтеракційний, соціально-дискурсивний, освітньо-професійний і системно-інтеграційний. Узагальнено структурні компоненти соціально-комунікативної взаємодії, до яких віднесено когнітивний, емоційно-поведінковий, комунікативно-інтеракційний, соціокультурний, цифровий та мотиваційно-рефлексивний компоненти. Систематизовано її комунікативно-інформаційну, регулятивно-координаційну, адаптаційно-інтеграційну, ціннісно-гуманістичну, розвивально-мотиваційну та соціально-трансформаційну функції. Запропоновано концептуальний механізм соціально-комунікативної взаємодії, що відображає взаємозв'язок зовнішнього середовища, наукових підходів, структурних компонентів, процесу реалізації, функцій та результатів взаємодії.*

Висновки. *Встановлено, що соціально-комунікативна взаємодія є багаторівневим процесом, що забезпечує професійну комунікацію, партнерство, соціальну інтеграцію та розвиток комунікативної компетентності. У професійній підготовці здобувачів вищої освіти вона реалізується через інтерактивні методи навчання, професійно орієнтовані завдання та цифрові засоби комунікації. Одержані результати можуть бути використані для формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців.*

Ключові слова: *соціально-комунікативна взаємодія, комунікативна компетентність, професійна підготовка, здобувачі вищої освіти, професійна комунікація, партнерська взаємодія, соціальна інтеграція, цифрова комунікація.*

© О. В. Лега, І. О. Сіренко, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Olha Vasylyvna LEHA,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Accounting and Taxation,
Poltava State Agrarian University
E-mail: olga.lega@pdau.edu.ua
ORCID: 0000-0002-0989-8000

Ihor Oleksandrovych SIRENKO,
Postgraduate Student at the Department of Accounting and Taxation,
Poltava State Agrarian University
E-mail: ihor.sirenko@pdau.edu.ua
ORCID: 0009-0003-2511-3247

SOCIO-COMMUNICATIVE INTERACTION: SCIENTIFIC APPROACHES TO ITS STRUCTURE, FUNCTIONS, AND ROLE IN PROFESSIONAL TRAINING

Abstract. Introduction. *The relevance of the study is determined by the importance of socio-communicative interaction for the development of professional communication, partnership, social integration, and the formation of future professionals' communicative competence. In the context of the digitalization of educational and professional environments, socio-communicative interaction is taking on new forms and combining interpersonal, social, professional, and digital aspects of communication.*

Purpose. *The purpose of the study is to systematize contemporary scientific approaches to understanding socio-communicative interaction, generalize its structural components and functions, develop a holistic theoretical understanding of socio-communicative interaction as a multilevel process, and specify its significance in the professional training of higher education students and the formation of future professionals' communicative competence.*

Scientific novelty. *The study systematizes scientific approaches to socio-communicative interaction and identifies five main areas: psychological-cognitive, communicative-interactional, socio-discursive, educational-professional, and systemic-integrative. The structural components of socio-communicative interaction are generalized and include cognitive, emotional-behavioral, communicative-interactional, sociocultural, digital, and motivational-reflective components. Its communicative-informational, regulatory-coordinative, adaptive-integrative, value-humanistic, developmental-motivational, and social-transformative functions are systematized. A conceptual mechanism of socio-communicative interaction is proposed, reflecting the interrelationship between the external environment, scientific approaches, structural components, implementation process, functions, and outcomes of interaction.*

Conclusions. *Socio-communicative interaction is established as a multilevel process that facilitates professional communication, partnership, social integration, and the development of communicative competence. In the professional training of higher education students, it is implemented through interactive teaching methods, professionally oriented tasks, and digital communication tools. The obtained results can be used to develop the communicative competence of future professionals.*

Key words: *socio-communicative interaction, communicative competence, professional training, higher education students, professional communication, partnership, social integration, digital communication.*

Вступ. Соціально-комунікативна взаємодія належить до складних міждисциплінарних наукових категорій, що перебувають у полі дослідження психології, педагогіки, соціології, комунікативістики, менеджменту та інших галузей знань. Зростання ролі професійної комунікації, цифровізація суспільних процесів, поширення дистанційних форм взаємодії, розвиток партнерських моделей співробітництва та підвищення вимог до комунікативної компетентності актуалізують потребу в поглибленні теоретичного осмислення сутності соціально-комунікативної взаємодії, її структури та функціонального призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціально-комунікативної взаємодії у сучасних наукових працях розкривається через психологічний, соціокультурний, освітньо-професійний і цифровий виміри. М. Далл та ін. [15] пов'язують соціальну комунікацію з психічним здоров'ям і розвитком особистості, тоді як В. Джетава та ін. розглядають її крізь призму ранньої прив'язаності, когнітивних процесів та емоційної регуляції [18]. Ці праці поглиблюють розуміння внутрішніх механізмів соціальної комунікації, проте переважно зосереджуються на індивідуально-психологічному рівні. Інтеракційний аспект представлений у дослідженнях

Р. Невядомський та ін., які аналізують афективні характеристики комунікативних дій [21], Р. Ріцке та ін., що вивчають мовленнєві й соціально-комунікативні відмінності у дітей [23], а також Дж. Гібсон та ін., які розглядають ігрові втручання як засіб підтримки соціального й комунікативного розвитку [17]. Попри важливість цих результатів, вони переважно стосуються окремих груп і ситуацій. Соціокультурний вимір розкрито у праці Е. Коркія та ін., які пов'язують комунікативну взаємодію з культурними нормами та організацією публічного простору [20]. Освітньо-професійний напрям представлений працями В. Павлової [8] та О. Дубасенюк [2], які досліджують комунікативну компетентність і партнерську взаємодію майбутніх педагогів. Цифровий аспект висвітлено у працях Л. Довіго та ін. [16] і Т. Алексієнко [14], присвячених трансформації соціальної взаємодії в умовах цифровізації освітнього середовища.

Отже, сучасні дослідження охоплюють психологічний, інтеракційний, соціокультурний, освітньо-професійний і цифровий напрями соціально-комунікативної взаємодії. Водночас вони переважно висвітлюють окремі аспекти цього явища або сфери його практичного застосування, тоді як питання інтеграції сучасних наукових підходів, узгодження структурних компонентів із функціями соціально-комунікативної взаємодії та формування її цілісної теоретичної моделі залишаються недостатньо розробленими. Це зумовлює необхідність подальшої систематизації наукових підходів і комплексного обґрунтування соціально-комунікативної взаємодії як багаторівневої наукової категорії.

Мета дослідження – систематизація сучасних наукових підходів до розуміння соціально-комунікативної взаємодії, узагальнення її структурних компонентів і функцій, а також формування цілісного теоретичного бачення соціально-комунікативної взаємодії як багаторівневого процесу, що забезпечує професійну комунікацію, соціальну інтеграцію та розвиток міжособистісної взаємодії у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному науковому дискурсі соціально-комунікативна взаємодія розглядається як складний багаторівневий процес, що забезпечує встановлення, підтримання та розвиток міжособистісних і професійних відносин, координацію спільної діяльності, обмін інформацією та соціальним досвідом. Її зміст охоплює не лише комунікацію між суб'єктами, а й процеси соціальної інтеграції, формування комунікативної компетентності, розвитку партнерських відносин, адаптації особистості до різних соціальних середовищ і забезпечення ефективної професійної взаємодії. Саме тому соціально-комунікативна взаємодія є предметом дослідження представників різних галузей науки, зокрема психології, педагогіки, соціології, комунікативістики та менеджменту.

Міждисциплінарний характер цієї категорії зумовив формування різних підходів до її трактування, кожен із яких відображає окремий аспект соціально-комунікативної взаємодії. У сучасній науковій літературі найбільш поширеними є психолого-когнітивний, комунікативно-інтеракційний, соціально-дискурсивний, освітньо-професійний і системно-інтеграційний підходи. Їх відмінності стосуються насамперед розуміння сутності соціально-комунікативної взаємодії, визначення провідних чинників її розвитку, структурних компонентів і функціонального призначення. Водночас сукупність існуючих наукових підходів свідчить про відсутність єдиного концептуального бачення досліджуваної категорії, що обумовлює доцільність їх систематизації та узагальнення. Систематизацію сучасних наукових підходів до розуміння соціально-комунікативної взаємодії наведено в табл. 1.

Більшість дослідників розглядають соціально-комунікативну взаємодію як багаторівневий процес, що поєднує соціальні, психологічні, когнітивні, поведінкові та культурні компоненти. У межах психолого-когнітивного підходу М. Далл та ін. акцентують увагу на автономності соціально-комунікативних навичок і їх взаємозв'язку з емоційними та поведінковими процесами особистості [15].

Подібної позиції дотримуються В. Джетава та ін., які доповнюють цей підхід нейропсихологічними аспектами, підкреслюючи роль ранньої прив'язаності, когнітивних процесів та емоційної регуляції у формуванні здатності до соціальної комунікації [18]. Л. Велитченко та В. Шаповалова розглядають комунікативні установки як внутрішню програму поведінки, що визначає готовність особистості до взаємодії [1].

Таблиця 1

Систематизація сучасних наукових підходів до розуміння соціально-комунікативної взаємодії

Група наукових підходів	Сутність підходу	Акцент у трактуванні соціально-комунікативної взаємодії
Психолого-когнітивні (М. Далл та ін.; В. Джетава та ін.; Л. Велитченко, В. Шаповалова)	Соціально-комунікативна взаємодія розглядається як процес, що формується під впливом когнітивних, емоційних і поведінкових механізмів особистості.	Формування комунікативних установок, емоційної регуляції, соціальної поведінки та здатності до міжособистісної взаємодії.
Комунікативно-інтеракційні (М. Разенберг та ін.; Х. Кодзіма та ін.; О. Лега та ін.)	Взаємодія трактується як мультимодальний процес, що поєднує вербальні, невербальні та цифрові засоби комунікації, включаючи використання сучасних цифрових комунікаційних технологій.	Координація спільних дій, синхронізація комунікації, передавання соціальних сигналів та підвищення ефективності цифрової комунікації.
Соціально-дискурсивні та культурологічні (М. Зайцева, Л. Пелепейченко; С. Коношенко та ін.)	Соціально-комунікативна взаємодія визначається через систему соціальних норм, комунікативної культури, цінностей і правил соціальної взаємодії.	Дотримання комунікативних норм, розвиток комунікативної культури, соціальна адаптація.
Освітньо-професійні та партнерські (В. Носатова; О. Дубасенюк; Д. Романюк; Л. Яловега та ін.)	Соціально-комунікативна взаємодія розглядається як основа професійної, педагогічної та партнерської діяльності, що забезпечує ефективне співробітництво суб'єктів взаємодії та розвиток цифрової комунікації в освітньому середовищі.	Партнерство, комунікативна компетентність, співробітництво, взаємопідтримка, цифрова грамотність і професійний розвиток.
Системно-інтеграційні та соціально-розвивальні (В. Ільганаєва)	Соціально-комунікативна взаємодія розглядається як механізм соціальної інтеграції, розвитку особистості та формування системи суспільних зв'язків.	Інтеграція, соціальний розвиток, формування комунікативних навичок і соціальної активності.

Джерело: побудовано за [1], [2], [3], [4], [5], [7], [10], [12], [13], [15], [18], [19], [22], [24]

Комунікативно-інтеракційний підхід представлений працями М. Разенберг та ін., які трактують комунікацію як мультимодальний процес координації спільних дій, у якому мовлення, жести та невербальні сигнали функціонують як єдина система [22]. Х. Кодзіма та ін. доповнюють цей підхід, пов’язуючи ефективність взаємодії у цифровому середовищі з рівнем інтерактивності та синхронності комунікації [20]. Соціально-дискурсивний і культурологічний напрями представлені дослідженнями М. Зайцева та Л. Пелепейченко, які визначають соціально-комунікативну взаємодію як особливий тип соціального дискурсу, ефективність якого залежить від дотримання комунікативних норм і соціальної відповідальності [24]. С. Коношенко та ін. пов’язують ефективність взаємодії з розвитком комунікативної культури як системи цінностей, норм і моделей поведінки [4].

Освітньо-професійний напрям охоплює праці В. Носатової, яка розглядає соціальну взаємодію як систему взаємозалежних дій у професійному та міжособистісному спілкуванні [7], О. Дубасенюк, яка визначає партнерську взаємодію основою гуманістично орієнтованого освітнього процесу [2], та Д. Романюка, який наголошує на ролі партнерства і взаєморозуміння [10]. Л. Яловега та ін. пов’язують розвиток соціально-комунікативної взаємодії з використанням цифрових технологій і розвитком цифрової грамотності у вищій освіті [12; 13]. Системно-інтеграційний підхід представлений працями В. Ільганаєвої, яка розглядає комунікаційну взаємодію як універсальний механізм соціальної інтеграції, формування суспільних зв’язків і координації діяльності суб’єктів [3].

Узагальнення зазначених підходів свідчить, що соціально-комунікативна взаємодія поєднує особистісні, комунікативні, соціокультурні, професійні та цифрові аспекти. У педагогічному контексті це дає підстави розглядати її як важливу складову професійної підготовки здобувачів вищої освіти, що реалізується у навчальній, професійно орієнтованій та партнерській взаємодії суб’єктів освітнього процесу. Така взаємодія сприяє розвитку здатності до конструктивного діалогу, командної роботи, координації спільної діяльності, дотримання норм професійного

спілкування та використання цифрових засобів комунікації. Відповідно, освітнє середовище є одним із просторів реалізації соціально-комунікативної взаємодії, у межах якого її структурні компоненти набувають практичного значення для формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

На основі проведеного аналізу пропонуємо визначати *соціально-комунікативну взаємодію як інтегративний багаторівневий процес цілеспрямованої міжособистісної та суспільної взаємодії, що забезпечує обмін інформацією, координацію спільної діяльності, формування соціальних зв'язків, взаєморозуміння та соціальну адаптацію шляхом використання вербальних, невербальних, емоційних, поведінкових і цифрових засобів комунікації.*

На відміну від підходів, зосереджених переважно на окремих аспектах соціально-комунікативної взаємодії, запропоноване визначення дає змогу інтегрувати її взаємопов'язані структурні компоненти: когнітивний – сприйняття, осмислення та інтерпретація інформації; емоційно-поведінковий – формування комунікативних установок, емоційна регуляція та вибір моделей поведінки; комунікативно-інтеракційний – обмін інформацією, координація дій і досягнення взаєморозуміння; соціокультурний – орієнтація на соціальні норми, цінності та комунікативну культуру; цифровий – використання цифрових засобів і технологій комунікації. Результати узагальнення структурних складових соціально-комунікативної взаємодії як наукової категорії наведено на рис. 1.

Такий підхід дозволяє розглядати соціально-комунікативну взаємодію не лише як інструмент передачі інформації, а як системоутворювальний механізм соціальної інтеграції, розвитку особистості, формування партнерських відносин і забезпечення ефективного функціонування сучасного суспільства. Складність і багаторівневий характер соціально-комунікативної взаємодії зумовлюють необхідність детального дослідження її внутрішньої структури, оскільки саме сукупність окремих компонентів визначає специфіку міжособистісної взаємодії, характер комунікації, рівень соціальної адаптації та ефективність соціальної поведінки особистості.

Рис. 1. Авторський підхід до розуміння соціально-комунікативної взаємодії як наукової категорії

Джерело: побудовано авторами

Аналіз наукових підходів дозволив виокремити кілька домінуючих функціональних напрямів (табл. 2), які найбільш повно відображають сутність соціально-комунікативної взаємодії в сучасному суспільстві.

Таблиця 2

Узагальнення функцій соціально-комунікативної взаємодії

Група функцій	Сутність функції	Прояв у соціальному середовищі
Комунікативно-інформаційна	Забезпечує обмін інформацією, встановлення взаєморозуміння та підтримання ефективної комунікації між суб'єктами взаємодії.	Діалог, професійне спілкування, освітня взаємодія, цифрова комунікація.
Регулятивно-координаційна	Спрямована на узгодження поведінки, координацію спільних дій і дотримання соціальних норм взаємодії.	Організація спільної діяльності, вибір моделей поведінки, координація взаємодії.
Адаптаційно-інтеграційна	Забезпечує соціальну адаптацію особистості, інтеграцію у соціальне середовище та розвиток суспільних зв'язків.	Встановлення соціальних контактів, професійна взаємодія, участь у спільній діяльності.
Ціннісно-гуманістична	Формує систему цінностей, етичних норм, партнерських відносин і гуманістичних принципів взаємодії.	Дотримання етики спілкування, партнерська взаємодія, взаємоповага та толерантність.
Розвивально-мотиваційна	Сприяє розвитку комунікативних умінь, мотивації до співробітництва, цифрової грамотності та особистісного саморозвитку.	Освітня діяльність, професійна підготовка, комунікативна практика, використання цифрових освітніх інструментів.
Соціально-трансформаційна	Відображає роль соціально-комунікативної взаємодії у розвитку суспільства, цифровій трансформації освіти, формуванні соціальної свідомості та трансформації суспільних відносин.	Громадська взаємодія, соціальні ініціативи, розвиток соціальних спільнот, цифрове освітнє середовище.

Джерело: побудовано за [1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [9], [10], [11], [12], [13], [15], [18], [19], [22], [24]

Найбільш фундаментальною функцією соціально-комунікативної взаємодії є комунікативно-інформаційна, яка забезпечує обмін інформацією, взаєморозуміння та ефективну взаємодію між суб'єктами комунікації. М. Зайцева та Л. Пелепейченко розглядають її як основу соціального дискурсу, ефективність якого визначається дотриманням комунікативних норм і соціальної відповідальності [24]. О. Дубасенюк пов'язує реалізацію цієї функції із партнерською взаємодією та конструктивним діалогом [2]. С. Коношенко та ін. акцентують увагу на ролі комунікативної культури як системи цінностей, норм і моделей поведінки [4]. Л. Велитченко та В. Шаповалова визначають комунікативну функцію як механізм формування комунікативних установок, що забезпечують ефективне спілкування [1]. І. Паласевич та А. Федорович підкреслюють значення мовно-комунікативної компетентності як необхідної умови професійної діяльності педагога [9].

Важливе місце у структурі соціально-комунікативної взаємодії посідає регулятивно-координаційна функція, спрямована на узгодження поведінки суб'єктів і координацію їхніх дій. М. Далл та ін. розглядають її через взаємозв'язок соціально-комунікативних навичок з емоційними та поведінковими процесами особистості [15]. М. Зайцева та Л. Пелепейченко пов'язують регулятивний аспект із підтриманням конструктивного соціального дискурсу [24]. С. Коношенко та ін. наголошують на значенні комунікативної культури та нормативних моделей поведінки [4], а Л. Велитченко та В. Шаповалова – на ролі комунікативних установок у виборі моделей поведінки відповідно до ситуації спілкування [1]. А. Мишеніна та О. Чебикін пов'язують ефективність координації поведінки з емоційною чутливістю, соціальною перцепцією та особливостями міжособистісного сприйняття [6].

Однією з важливих функцій соціально-комунікативної взаємодії є адаптаційно-інтеграційна, що забезпечує пристосування особистості до соціального середовища, розвиток соціальних зв'язків та інтеграцію у суспільне життя. М. Далл та ін. розглядають адаптаційний аспект як механізм розвитку соціально-комунікативних навичок, необхідних для успішної соціальної адаптації [15]. В. Носатова визначає соціальну взаємодію основою встановлення міжсуб'єктних зв'язків у професійному середовищі [7], а В. Ільганаєва розглядає комунікаційну взаємодію як універсальний механізм соціальної інтеграції та забезпечення цілісності суспільної системи [3].

Важливе місце у структурі соціально-комунікативної взаємодії посідає ціннісно-гуманістична функція, яка забезпечує формування системи цінностей, етичних норм і партнерських відносин. М. Зайцева та Л. Пелепейченко пов'язують її з підтриманням морального клімату, соціальної відповідальності та конструктивного соціального дискурсу [24]. С. Коношенко та ін. акцентують увагу на ролі професійної етики, толерантності й комунікативної культури [4]. О. Дубасенюк визначає партнерську взаємодію основою гуманістично орієнтованого освітнього процесу [2], а Д. Романюк наголошує на значенні гуманістичних принципів, взаєморозуміння та взаємопідтримки [10]. О. Столяренко та ін. пов'язують реалізацію цієї функції з розвитком соціальної компетентності, мовної культури та відповідальності майбутніх фахівців [11].

Розвивально-мотиваційна функція спрямована на розвиток особистісного потенціалу, комунікативної компетентності та мотивації до активної взаємодії. О. Дубасенюк розглядає її як основу професійного становлення майбутніх педагогів і розвитку партнерської взаємодії [2]. Л. Велитченко та В. Шаповалова пов'язують мотиваційний аспект із формуванням комунікативних установок і готовності особистості до взаємодії [1]. В. Носатова наголошує на значенні мотивації для соціальної та професійної комунікації [7], а Д. Романюк – на ролі комунікативної культури у професійному й особистісному розвитку [10]. Л. Яловега та ін. підкреслюють, що використання цифрових інструментів у вищій освіті сприяє розвитку цифрової грамотності, комунікативної компетентності та мотивації до професійної взаємодії [12; 13].

Соціально-трансформаційна функція відображає вплив соціально-комунікативної взаємодії на розвиток суспільних відносин, формування соціальної свідомості та зміцнення суспільних зв'язків. В. Ільганаєва визначає комунікацію як механізм інтеграції, координації та розвитку соціальної системи [3]. М. Зайцева та Л. Пелепейченко підкреслюють її значення для зміцнення суспільної довіри, розвитку соціальної відповідальності та консолідації суспільства [24].

В освітньому процесі визначені функції соціально-комунікативної взаємодії набувають практичної реалізації через діалогічну та групову взаємодію, виконання спільних навчальних і професійно орієнтованих завдань, застосування інтерактивних методів навчання, моделювання ситуацій професійного спілкування та використання цифрових засобів комунікації. Їх застосування у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти сприяє розвитку здатності аргументувати власну позицію, працювати в команді, узгоджувати спільні дії, дотримуватися етичних норм професійного спілкування та здійснювати рефлексію власної комунікативної поведінки. У цьому контексті соціально-комунікативна взаємодія є складовою формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців та їхньої готовності до професійної і партнерської взаємодії.

На основі систематизації сучасних наукових підходів, структурних компонентів і функцій запропоновано концептуальний механізм соціально-комунікативної взаємодії (рис. 2), який відображає взаємозв'язок між зовнішнім середовищем, теоретичними засадами, структурою взаємодії, процесом її реалізації, функціями та очікуваними результатами. Запропонований механізм представляє соціально-комунікативну взаємодію як цілісну систему, у якій зовнішнє середовище визначає умови її реалізації, наукові підходи формують теоретичне підґрунтя, структурні компоненти характеризують внутрішню організацію взаємодії, процесні елементи забезпечують її практичну реалізацію, а функції визначають основні напрями впливу на особистість і соціальне середовище. Результатом взаємодії зазначених елементів є розвиток комунікативної компетентності, професійної комунікації, партнерської взаємодії, соціальної інтеграції та соціальної згуртованості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованої систематизації наукових підходів, структурних компонентів і функцій соціально-комунікативної взаємодії під час розроблення освітніх програм, методичних рекомендацій, добору інтерактивних форм і методів навчання та програм розвитку комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. Запропоновані теоретичні положення можуть бути використані для вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців у частині розвитку їхньої готовності до професійної, командної та партнерської взаємодії.

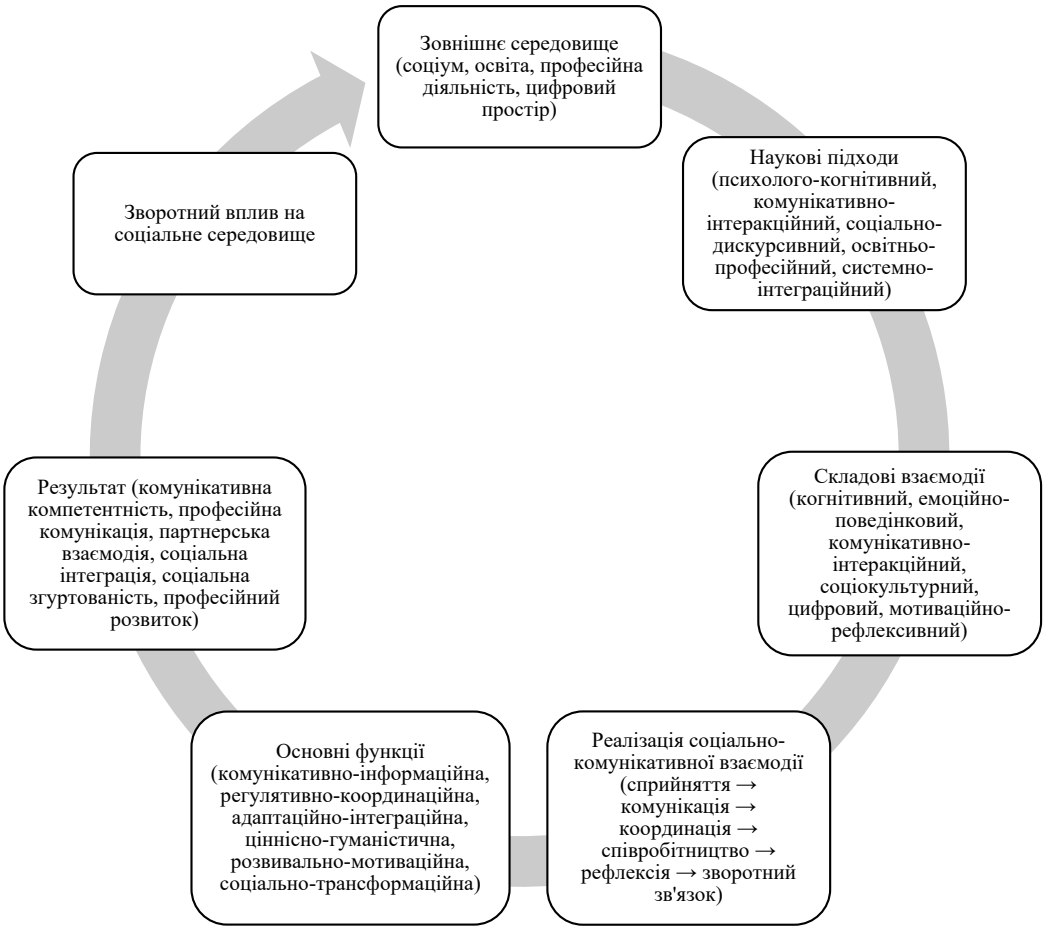

Рис. 2. Концептуальний механізм соціально-комунікативної взаємодії

Джерело: побудовано авторами

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнення сучасних наукових праць дало змогу систематизувати психолого-когнітивний, комунікативно-інтеракційний, соціально-дискурсивний, освітньо-професійний і системно-інтеграційний підходи до соціально-комунікативної взаємодії. Встановлено, що її структура охоплює когнітивний, емоційно-поведінковий, комунікативно-інтеракційний, соціокультурний, цифровий та мотиваційно-рефлексивний компоненти.

Виокремлено комунікативно-інформаційну, регулятивно-координаційну, адаптаційно-інтеграційну, ціннісно-гуманістичну, розвивально-мотиваційну та соціально-трансформаційну функції. У процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти їх реалізація сприяє розвитку комунікативної компетентності, здатності до конструктивного діалогу, командної роботи, професійного спілкування та використання цифрових засобів взаємодії.

Запропонована систематизація конкретизує значення соціально-комунікативної взаємодії для освітнього процесу та може бути використана під час розроблення освітніх програм, методичних матеріалів, форм і методів навчання, спрямованих на формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні педагогічних умов розвитку соціально-комунікативної взаємодії, розробленні інструментарію оцінювання рівня її сформованості та визначенні ефективних методів її розвитку у професійній підготовці здобувачів вищої освіти.

Література:

1. Велитченко Л., Шаповалова В. Комунікативна установка як соціально-психологічний аспект процесу комунікації. *Сучасна психологія: проблеми та перспективи* : зб. наук. праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна психологія: проблеми і перспективи»

(24 травня 2022 р.). Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2022. С. 32–36. URL: https://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/psyholohija-vypusk-4.pdf#page=33.

2. Дубасенюк О. А. Партнерська взаємодія як базова складова комунікативної компетентності майбутніх педагогів в умовах магістратури. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 1 (349). Ч. ІІ. С. 15–25. DOI: https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-1(349)-2-15-25.

3. Ільганаєва В. Розвиток медіальної функції соціальної комунікації в сучасному суспільстві. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2021. Т. 12, № 1. С. 11–21. DOI: https://doi.org/10.51423/2524-0471-2021-12-1-7.

4. Коношенко С. В., Коношенко Н. А., Трубник І. В. Сутність і структура комунікативної культури майбутнього фахівця соціальної сфери. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2023. № 1 (355). С. 173–179. DOI: https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-1(355)-173-179.

5. Лега О. В., Канцедал Н. А., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В. Аналітичні методи оцінювання ефективності чат-ботів у системах цифрової комунікації освіти. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2026. № 26. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18274848.

6. Мишеніна А., Чебикін О. Психологічні особливості прояву жіночої атрактивності у соціально-комунікативній взаємодії в умовах професійної діяльності. *Наука і освіта*. 2025. № 2. С. 46–58. DOI: https://doi.org/10.24195/2414-4665-2025-2-6.

7. Носатова В. М. Сучасні підходи до вивчення поняття «соціальна взаємодія». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 80. Т. 2. С. 106–109. DOI: https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.20.

8. Павлова В. В. Структурний аналіз комунікативної компетентності майбутнього викладача закладу вищої освіти. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія.* 2025. № 4. DOI: https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-30.

9. Паласевич І., Федорович А. Сутність мовно-комунікативної компетентності сучасного вчителя. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка».* 2024. № 18 (50). С. 32–37. DOI: https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.4.

10. Романюк Д. Комунікативна взаємодія у волонтерській діяльності майбутніх учителів-філологів: сутність та методи формування. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2024. № 86. Т. 3. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-3-44.

11. Столяренко О., Столяренко О., Московчук О. Соціальна компетентність і мовна освіта у підготовці майбутніх фахівців. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2023. Вип. 69. С. 172–180. DOI: https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-172-180.

12. Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б. Інформаційні технології у вищій освіті: вимога часу. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я:* тези доп. 32-ї Міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2024. Харків, 2024. С. 944. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c39565e0-549e-4e5c-b682-0d63da4354d5/content.

13. Яловега Л. В., Прийдак Т. Б., Лега О. В. Інтеграція цифрових інструментів в освітній процес як чинник розвитку цифрової грамотності здобувачів вищої освіти. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я* : тези доп. 33-ї Міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2025. Харків, 2025. С. 1131. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/items/fb7db1d2-a808-4466-a120-e1ebe3c35d8a.

14. Aleksiieienko T. Socialisation Contexts of the Development of School Students in the Conditions of Digitalization of the Educational Environment and War: Status and Problems (based on the materials of the empirical research). *Education: Modern Discourses.* 2024. № 6. P. 59–67. DOI: https://doi.org/10.37472/2617-3107-2023-6-05.

15. Dall M., Fellinger J., Holzinger D. The link between social communication and mental health from childhood to young adulthood: A systematic review. *Frontiers in Psychiatry*. 2022. Vol. 13. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.944815.

16. Dovigo L., Caprì T., Iannizzotto G. et al. Social and Cognitive Interactions Through an Interactive School Service for RTT Patients at the COVID-19 Time. *Frontiers in Psychology*. 2021. Vol. 12. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.676238.

17. Gibson J. L., Pritchard E., de Lemos C. Play-based interventions to support social and communication development in autistic children aged 2–8 years: A scoping review. *Autism & Developmental Language Impairments*. 2021. Vol. 6. DOI: https://doi.org/10.1177/23969415211015840.

18. Jethava V., Kadish J., Kakonge L., Wiseman-Hakes C. Early Attachment and the Development of Social Communication: A Neuropsychological Approach. *Frontiers in Psychiatry*. 2022. Vol. 13. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.838950.

19. Kojima H., Chen D., Oka M., Ikegami T. Analysis and Design of Social Presence in a Computer-Mediated Communication System. *Frontiers in Psychology.* 2021. Vol. 12. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.641927.

20. Korkiya E., Maksimov A., Mamedov A. Socio-cultural aspects of communicative interaction in the modern field of public urban transport. *Transportation Research Procedia*. 2022. Vol. 63. P. 2347–2353. DOI: https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.269.

21. Niewiadomski R., Suresh A., Sciutti A., Di Cesare G. Decoding communicative action vitality forms in social contexts. *Frontiers in Psychology*. 2025. Vol. 16. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1478875.
22. Rasenberg M., Pouw W., Özyürek A. et al. The multimodal nature of communicative efficiency in social interaction. *Scientific Reports*. 2022. Vol. 12. Article 19111. DOI: https://doi.org/10.1038/s41598-022-22883-w.
23. Reetzke R., Singh V., Hong J. S. et al. Profiles and correlates of language and social communication differences among young autistic children. *Frontiers in Psychology.* 2022. Vol. 13. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.936392.
24. Zaitseva M., Pelepeychenko L. Social Interaction: Communicative Approach. *Theory and Practice in Language Studies*. 2022. Vol. 12, № 1. DOI: https://doi.org/10.17507/tpls.1201.15.

References:

1. Velytchenko, L., & Shapovalova, V. (2022). Komunikatyvna ustanovka yak sotsialno-psykholohichnyi aspekt protsesu komunikatsii [Communicative attitude as a socio-psychological aspect of the communication process]. Suchasna psykholohiia: problemy ta perspektyvy: zbirnyk naukovykh prats za materialamy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Suchasna psykholohiia: problemy i perspektyvy» (Izmail, May 24, 2022). Izmail: RVV IDHU, pp. 32–36. Retrieved from: https://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/psyholohija-vypusk-4.pdf#page=33 [in Ukrainian].
2. Dubaseniuk, O. A. (2022). Partnerska vzaiemodiia yak bazova skladova komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv v umovakh mahistratury [Partnership interaction as a basic component of communicative competence of future teachers in master's training]. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, No 1(349), part II, pp. 15–25. DOI: https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-1(349)-2-15-25 [in Ukrainian].
3. Ilhanaieva, V. (2021). Rozvytok medialnoi funktsii sotsialnoi komunikatsii v suchasnomu suspilstvi [Development of the media function of social communication in modern society]. Sotsialni komunikatsii: teoriia i praktyka, vol. 12, № 1, pp. 11–21. DOI: https://doi.org/10.51423/2524-0471-2021-12-1-7 [in Ukrainian].
4. Konoshenko, S. V., Konoshenko, N. A., & Trubnyk, I. V. (2023). Sutnist i struktura komunikatyvnoi kultury maibutnoho fakhivtsia sotsialnoi sfery [The essence and structure of communicative culture of the future social work specialist]. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, № 1(355), pp. 173–179. DOI: https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-1(355)-173-179 [in Ukrainian].
5. Leha, O. V., Kantsedal, N. A., Pryidak, T. B., & Yaloveha, L. V. (2026). Analitychni metody otsiniuvannia efektyvnosti chat-botiv u systemakh tsyfrovoi komunikatsii osvity [Analytical methods for evaluating the effectiveness of chatbots in digital educational communication systems]. Pedahohichna akademiia: naukovi zapysky, No 26. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18274848 [in Ukrainian].
6. Myshenina, A., & Chebykin, O. (2025). Psykholohichni osoblyvosti proiavu zhinochoi atraktyvnosti u sotsialno-komunikatyvnii vzaiemodii v umovakh profesiinoi diialnosti [Psychological features of female attractiveness in social and communicative interaction under professional activity]. Nauka i osvita, № 2, pp. 46–58. DOI: https://doi.org/10.24195/2414-4665-2025-2-6 [in Ukrainian].
7. Nosatova, V. M. (2022). Suchasni pidkhody do vyvchennia poniattia «sotsialna vzaiemodiia» [Modern approaches to the study of the concept of social interaction]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh, No 80, vol. 2, pp. 106–109. DOI: https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.20 [in Ukrainian].
8. Pavlova, V. V. (2025). Strukturnyi analiz komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha zakladu vyshchoi osvity [Structural analysis of communicative competence of a future higher education teacher]. Visnyk Mizhnarodnoho ekonomiko-humanitarnoho universytetu imeni Akademika Stepana Demianchuka. Seriia: Pedahohika ta psykholohiia, No 4. DOI: https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-4-30 [in Ukrainian].
9. Palasevych, I., & Fedorovych, A. (2024). Sutnist movno-komunikatyvnoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia [The essence of language and communicative competence of the modern teacher]. Liudynoznavchi studii. Seriia «Pedahohika», № 18(50), pp. 32–37. DOI: https://doi.org/10.24919/2413-2039.18/50.4 [in Ukrainian].
10. Romaniuk, D. (2024). Komunikatyvna vzaiemodiia u volonterskii diialnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv: sutnist ta metody formuvannia [Communicative interaction in volunteer activities of future philology teachers: essence and methods of formation]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, № 86, vol. 3. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-3-44 [in Ukrainian].
11. Stoliarenko, O., Stoliarenko, O., & Moskovchuk, O. (2023). Sotsialna kompetentnist i movna osvita u pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Social competence and language education in the training of future specialists]. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy, № 69, pp. 172–180. DOI: https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-172-180 [in Ukrainian].
12. Yaloveha, L. V., Leha, O. V., & Pryidak, T. B. (2024). Informatsiini tekhnolohii u vyshchii osviti: vymoha chasu [Information technologies in higher education: the demand of the time]. Informatsiini tekhnolohii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia: materialy 32nd International Scientific and Practical Conference MicroCAD-2024. Kharkiv. P. 944. Retrieved from: https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c39565e0-549e-4e5c-b682-0d63da4354d5/content [in Ukrainian].

13. Yaloveh,a L. V., Pryidak, T. B., & Leha, O. V. (2025). Intehratsiia tsyfrovykh instrumentiv v osvitnii protses yak chynnyk rozvytku tsyfrovoi hramotnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Integration of digital tools into the educational process as a factor in the development of digital literacy of higher education students]. Informatsiini tekhnolohii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia: materialy 33rd International Scientific and Practical Conference MicroCAD-2025. Kharkiv. P. 1131. Retrieved from: https://repository.kpi.kharkov.ua/items/fb7db1d2-a808-4466-a120-e1ebe3c35d8a [in Ukrainian].

14. Aleksiieienko, T. (2024). Socialisation Contexts of the Development of School Students in the Conditions of Digitalization of the Educational Environment and War: Status and Problems (based on the materials of the empirical research). Education: Modern Discourses, No 6, pp. 59–67. DOI: https://doi.org/10.37472/2617-3107-2023-6-05 [in English].

15. Dall, M., Fellinger, J., & Holzinger, D. (2022). The link between social communication and mental health from childhood to young adulthood: A systematic review. Frontiers in Psychiatry, vol. 13. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.944815 [in English].

16. Dovigo, L., Caprì, T., & Iannizzotto, G. et al. (2021). Social and Cognitive Interactions Through an Interactive School Service for RTT Patients at the COVID-19 Time. Frontiers in Psychology, vol. 12. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.676238 [in English].

17. Gibson, J. L., Pritchard, E., & de Lemos, C. (2021). Play-based interventions to support social and communication development in autistic children aged 2–8 years: A scoping review. Autism & Developmental Language Impairments, vol. 6. DOI: https://doi.org/10.1177/23969415211015840 [in English].

18. Jethava, V., Kadish, J., Kakonge, L., & Wiseman-Hakes, C. (2022). Early Attachment and the Development of Social Communication: A Neuropsychological Approach. Frontiers in Psychiatry, vol. 13. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.838950 [in English].

19. Kojima, H., Chen, D., Oka, M., & Ikegami, T. (2021). Analysis and Design of Social Presence in a Computer-Mediated Communication System. Frontiers in Psychology, vol. 12. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.641927 [in English].

20. Korkiya, E., Maksimov, A., & Mamedov, A. (2022). Socio-cultural aspects of communicative interaction in the modern field of public urban transport. Transportation Research Procedia, vol. 63, pp. 2347–2353. DOI: https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.269 [in English].

21. Niewiadomski, R., Suresh, A., Sciutti, A., & Di Cesare, G. (2025). Decoding communicative action vitality forms in social contexts. Frontiers in Psychology, vol. 16. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1478875 [in English].

22. Rasenberg, M., Pouw, W., & Özyürek, A. et al. (2022). The multimodal nature of communicative efficiency in social interaction. Scientific Reports, vol. 12, article 19111. DOI: https://doi.org/10.1038/s41598-022-22883-w [in English].

23. Reetzke, R., Singh, V., & Hong, J. S. et al. (2022). Profiles and correlates of language and social communication differences among young autistic children. Frontiers in Psychology, vol. 13. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.936392 [in English].

24. Zaitseva, M., & Pelepeychenko, L. (2022). Social Interaction: Communicative Approach. Theory and Practice in Language Studies, vol. 12, № 1. DOI: https://doi.org/10.17507/tpls.1201.15 [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 06.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.10.2026